v okruhu své činnosti a bez jakéhokoliv soutěžitelského úmyslu.

Hledíc k tomu, co předesláno, bylo zmateční stížnosti soukromé žalobkyně podle § 288, odst. 2, čís. 3 tr. ř. vyhověti a uznati, jak se stalo.

V novém řízení bude na soudu nalézacím, aby u každého ze stíhaných výroků jednotlivě zkoumal, zda a pokud jsou na počátku důvodů pod lit. a)—c) vytčené zákonné předpoklady skutkové podstaty přečinu zlehčování opodstatněny čili nic; vždyť nějakým paušálním posouzením, o něž se pokusily dosavadní rozsudky nalézacího soudu, nelze řešiti otázky, o něž v souzeném případě jde. Dr. Poláček.

LITERÁRNÍ ZPRÁVY

Univ. prof. Dr. Vladimír Solnař, **Několik úvah o příčinném vztahu a adekvátnosti v trestním právu** (Knihovna Sborníku věd právních a státních, nová řada, č. 15, 1937, 142 stran).

Profesor Solnař zabýval se problémem naznačeným v titulu knihy již ve svém článku »Ohrožení, pokus a vztah příčinný«, uveřejněném v »Poctě Miřičkově« r. 1933. Již tehdy projevil sklon k teorii vztahu adekvátního, k níž se i ve své knize přiznává. Tehdy ovšem nepodal bližšího pojmového vymezení této teorie, či vlastně těchto teorií (neboť je jich několik), poněvadž toto vymezení, jak sám praví, »by se musilo vypořádati s celou spletí názorů, které se zde vyskytly«. Nyní pak se v knize před námi ležící s celou touto spletí skutečně vypořádává, a to vypořádává způsobem důkladným, jakému jsme ve spisech Solnařových uvykli. Tomu nasvědčuje již bohatá literatura, kterou autor uvádí téměř na sedmi stranách svého spisu a zajisté nejen uvádí, nýbrž i zevrubně zpracoval, jak tomu nasvědčuje snad každá stránka jeho spisu. Nemýlím-li se, byla to právě tato bohatá, nyní téměř již nepřehledná literatura, co prof. Solnaře zlákalo k zevrubnějšímu propracování zvoleného tématu, a ovšem i obtíž problému, o jehož vyřešení se pokoušely i nejlepší hlavy, aniž lze dosud říci, že by byl definitivně vyřešen. Při tom je si autor dobře toho vědom, jak obsáhlé, ba snad bezedné je to téma, a proto hned předem zdůrazňuje, že není jeho úmyslem je úplně vyčerpati a že zejména kriminálně politické úvahy omezuje na minimum.

V úvodě vykládá Solnař stručně podstatné rozdíly známých tří teorií příčinného vztahu: teorie podmínky, teorie příčiny a teorie vztahu adekvátního, podotýkaje, že k teorii příčiny, nyní téměř opuštěné pro nejasnost a nepraktičnost odlišujícího kriteria, nebude nadále přihlížeti. Zároveň podává náčrtek celého svého spisu.

V prvním oddílu, nadepsaném Příčinný vztah »ve smyslu právním« (s. 17—39), ukazuje autor na mýlivou a

nejednotnou terminologii, jež systematickou nepřehlednost ve vědě samé ještě komplikuje. Kausalitu ve smyslu filosofickém či logickém (souhrn všech podmínek výsledku) a kausalitu ve smyslu přírodních věd staví proti kausalitě právní či právně relevantní a dospívá k závěru, že právní věda, ba i jednotlivé její obory (zejména právo trestní a civilní) jsou oprávněny si upraviti pojem kausality suverenním způsobem ke svým vlastním účelům, na čemž nemění ničeho, nečiní-li tak způsobem jednotným. Tuto thesi opírá pak speciálně otázkou příčinného vztahu u nepravých deliktů omisivních, hledě na obtíže, jež otázka kausality opominutí filosofii působí (s. 31 d).

V následujícím oddílu zastává autor pod nadpisem »Příčinný vztah a positivní právo« (s. 40—64) mínění, že nelze problém kausality řešiti jaksi »ve vzduchoprázdném prostoru«, t. j. nehledíc na ustanovení positivního práva; ba pokládá tento problém za převážně interpretační, poněvadž v podstatě jde o výklad slova »způsobiti«, obsaženého v trestních zákonech. Tato myšlenka se táhne jako červená nit celým spisem. Zejména pak spatřuje autor úzký vztah mezi kausalitou s jedné strany a pojmovým určením pokusu a ohrožení se strany druhé, jak na různých místech svého spisu podrobněji odůvodňuje.

Tímto jeho základním nazíráním na problém kausality je s dostatek vysvětleno, že věnuje tomuto problému značnou pozornost s hlediska trestního zákona z r. 1852 (s. 43—59), chtěje tu ovšem podati, jak sám praví, »spíše přehled nauky a literatury, než kritiku a nové řešení«. Podrobně se obírá ustanovením o kausálním vztahu obsaženým v definici vraždy § 134 a k tomu se pojící kontroversní otázkou, zda sluší v tomto ustanovení spatřovati výjimku platnou právě pro zločin vraždy a hledíc na citaci § 134 v §§ 140 a 152 také pro tyto dva zločiny, či jako pravidlo, jež sluší aplikovati analogicky i na jiné trestné činy, při čemž argumentum a maiori ad minus jej vede k přisvědčení na tuto druhou alternativu. Správně ukazuje na antinomii vznikající právě z této citace § 134 v §§ 140 a 152 s ustanovením § 1 o dolu indirektním, jehož pojmové určení (»z čehož zlo, které tím povstalo, obyčejně povstává anebo alespoň snadno povstati může«) vylučuje — stejně jako teorie vztahu adekvátního — výsledky kromobyčejné, kdežto § 134 je aspoň částečně připouští, takže, kdyby měla u zločinů § 140 a 152 stačiti širší kausalita § 134, ustanovení § 1, omezující příčinný vztah v případě úmyslu indirektního na vztah adekvátní, by právě u těchto dvou typických zločinů páchaných dolo indirecto nemělo významu.

V souvislosti s ustanovením § 134 tr. z. pojednává pak autor o t. zv. přerušení kausálního vztahu s hlediska naší judikatury (v. o tom ještě níže), dotýkaje se při tom příbuzné otázky trestnosti pomáhání k sebevraždě.

Podrobné zmínky a ocenění se dostává tu originálnímu výkladu typičnosti podle § 1, o něž se pokusil Rittler.

Část nadepsaná »Korektivy širokého pojmu příčinného vztahu« (s. 65—101) je vlastně polemikou s přívrženci teorie podmínky, kteří se snaží přílišnou šíři, již tato teorie dává pojmu příčinného vztahu (»bylo-li jednání conditio sine qua non výsledku«) omeziti pomocí některých korektivů. Jako takové korektivy se uvádějí zejména bezprávnost a zavinění a podle mínění prof. Solnaře též učení o t. zv. přetržení příčinného vztahu.

Autor zabývaje se předem korektivem bezprávnosti, dotýká se zejména též učení o negativních znacích skutkové podstaty a dospívá k závěru, že bezprávnost není ani s hlediska systematického ani s hlediska obsahového vhodným korektivem způsobilým k řešení otázek rozhodných zpravidla s hlediska kausálního vztahu. Tím ovšem míní bezprávnost v širokém smyslu tohoto slova. Pokud by však tento korektiv se omezoval na jednání normálně nebo adekvátně nebezpečná (ve smyslu mnou zastávaném), je ochoten uznati jej za způsobilý, neboť by se to shodovalo s teorií vztahu adekvátního.

Ale také korektiv zavinění je podle mínění Solnařova nedostatečný, hledíc na případy, kde má určité právní následky pouhé způsobení výsledku i bez zavinění, jako u t. zv. deliktů qualifikovaných výsledkem. Při tom však autor otevřeně přiznává, že to jsou případy atypické, které v moderních zákonech vybudovaných důsledně na principu odpovědnosti za vinu zmizejí.

Při této příležitosti činí autor několik zajímavých exkursí do oblasti obou forem viny, úmyslu i nedbalosti. Zejména se zabývá také kontroversní otázkou, zda k přestupku § 523 tr. z. (zločin spáchaný v opilosti) stačí uskutečnění objektivních znaků zločinu (tak plen. rozh. nejv. soudu č. 3145 z r. 1928), či je-li třeba také úmyslu. Prof. Solnař uznává sice, že jsou duševní poruchy, jež nevylučují úmysl (aspoň ve smyslu filosofickém); přes to však souhlasí s míněním Nejv. soudu, zvl. proto, že by jinak byla zabezpečovací opatření, která podle novějších zákonů i osnov v takových případech jsou přípustná, vyloučena někdy tam, kde mohou býti velmi žádoucí. S tím lze souhlasiti. Pokud však jde o § 523 tr. z., nelze přehlížeti, že uvedené rozhodnutí Nejv. soudu se příčí samému jasnému znění zákona (§ 523: »čin, který by se mu jinak přičítal jako zločin« a § 36 citovaný v § 523: »činy, jež jsou jinak zločiny«). Neboť jestliže opilec vezme věc cizí, pokládaje ji za vlastní, nebo zastřelí jiného z žertu z pušky, již pokládá omylem za nenabitou, není to přece čin, který by se mu jinak (t. j. mimo stav opilosti) mohl přičítati jako zločin. Chtěl-li by zákon i takové případy stihnouti trestem nebo zabezpečovacím opatřením, pak by bylo nutné normu formulovati jinak. Ostatně je pochybné, zda by soud v případech právě uvedených chtěl nařizovati zabezpečovací opatření, ač-li by ovšem jinak dokázaný sklon k pijáctví sám k tomu nevybízel.

Také učení o přerušení kausálního vztahu, jehož bývá užíváno k popření kausality hlavně v případech, kde jednáním pachatele byl dán podnět k určitému průběhu kausálnímu, výsledek pak byl způsoben jednáním jiné osoby (na př. nedbalým léčením nebo úmyslným zhoršením zranění), prohlašuje autor za nedostatečný korektiv širokého pojmu kausality. K tomu sluší však poznamenati, že to nejsou výhradně jen přívrženci teorie podmínky, kteří tohoto korektivu užívají, a že případy, o něž tu jde, činí nemenší obtíže i obhájcům vztahu adekvátního.

Přesvědčení autora o nedostatečnosti korektivů, jimiž přívrženci teorie podmínky se snaží omeziti přílišný rozsah kausality z této teorie vyplývající, bylo patrně příčinou, že jej nalézáme mezi obhájci teorie vztahu adekvátního, jíž se v další kapitole »Některé problémy vztahu adekvátního« (s. 102 až 131) podrobněji zabývá.

Vlastně slušelo by mluviti o teoriích tohoto vztahu; neboť je jich větší počet. Společná je jim these, že nestačí k založení příčinného vztahu, bylo-li jednání v konkretním případě conditio sine qua non nastalého výsledku, nýbrž že je potřebí, aby jednání bylo generelně způsobilé takový výsledek přivoditi, tedy takové, z jakého podle pravidelného běhu věci tento výsledek lze čekati. Ovšem velmi sporné je mezi zastánci tohoto učení, na jakém podkladě má tato generalisace, tento »kalkul pravděpodobnosti výsledku« býti činěn. Ze spleti názorů o tom pronesených jsou podle Solnaře typické čtyři, jichž představiteli jsou Kries, Rümelin, Meyer-Allfred a Traeger. Prof. S. vykládá zevrubně podstatu jejich teorií a srovnáním jich dospívá k důsledku, že se liší, jak pokud jde o vědění nomologické, t. j. znalost přírodních zákonů — rozhodné je buď veškeré vědění lidské nebo kromě toho ještě znalosti pachatelovy nebo pouze normální vědění na zkušenosti založené — tak i pokud jde o vědění ontologické, t. j. znalost podmínek či skutečností: rozhodují podmínky pachateli známé nebo proň poznatelné (Kries) nebo veškery podmínky, které tu byly v době činu a jsou jakýmkoli způsobem poznatelné (Rümelin) nebo podmínky poznatelné průměrnému (normálnímu) pozorovateli (Meyer-Alleld) nebo podmínky poznatelné nejprozíravějšímu člověku (Traeger).

Tato spleť různících se mínění, k níž přistupuje ještě řada jiných formulací myšlenky adekvátnosti (autor uvádí jich přehled drobným tiskem na str. 109), by snad sama již stačila, aby jiného od teorie vztahu advokátního odvrátila. Profesor S. se jí však neleká. Názor Rümelinův odmítá, poněvadž znamená jen nepatrnou modifikaci teorie podmínky. Stejně odmítá i Kriesovu subjektivní formulaci (stanovisko pachatele) pro její »nebezpečné sousedství s nedbalostí« jako méně vhodnou, ba pro právní řády přijímající objektivní definici nedbalosti nepřípustnou. Zbývá mu

tudíž na vybranou konstrukce Meyera-Allfelda (znalosti pozorovatele průměrného) nebo formulace Traegerova (znalosti pozorovatele nejprozíravějšího). S hlediska kriminálně politického dal by S. přednost stanovisku průměrného pozorovatele; avšak věren své vůdčí zásadě, že otázku kausálního vztahu lze řešiti jen na podkladě určitého právního řádu a v souvislosti s jeho ustanoveními, zejména s úpravou nedbalosti, doporučuje formulovati adekvátnost podle Traegera (stanovisko pozorovatele nejprozíravějšího) pro takové právní řády, které přijímají objektivní měřítko nedbalosti a co nejrozsáhlejší trestání pokusu nezpůsobilého podle teorie subjektivní, kdežto pro právní řády vymezující nedbalost subjektivně, budující pokus spíše objektivně a podržující delikty qualifikované výsledkem, pokládá za vhodnější formulaci adekvátnosti podle Meyera-Allfelda (znalosti pozorovatele průměrného).

Přecházeje ke vztahu adekvátnosti k vině (s. 117 až 131), zkoumá autor zejména význam omylu vinníka o kausálním průběhu: výsledek nastal jiným způsobem, než si pachatel přestavoval (aberace, dolus generalis). Tento omyl je podle S. v rámci adekvátnosti bezvýznamný. Také obtížnou otázku omylu (negativního i positivního) o podmínkách adekvátnosti (pachatel některou podstatnou její podmínku neznal nebo ji omylem předpokládal) se snaží autor vyřešiti v rámci nauky vztahu adekvátního a ovšem i nauky o omylu.

Je přirozené, že Solnařovi jako přívrženci teorie vztahu adekvátního nebylo možné se vyhnouti ve svých úvahách pojmu nebezpečí či ohrožení, při němž se vyskytují stejné otázky jako u adequátnosti. Tím vysvětluje se také, že se k tomuto pojmu vrací ještě v dodatku (»Některé problémy souvislé«). Pochopitelným způsobem se zabývá také pojmem nebezpečí (ohrožení) normálního a adekvátního, jejž jsem konstruoval ve svém spise »O formách trestné viny a jich úpravě zákonné z r. 1902«, str. 111—125. (Při této příležitosti vděčně kvituji jeho uznání, vyjádřené již ve výše uvedeném jeho článku v mé »Poctě«, že se mně podařilo vymeziti tento pojem »způsobem definitivním«.)

V témž dodatku připojuje S. ještě také několik poznámek o pokusu, jehož souvislost — právě tak jako souvislost pojmového určení nedbalosti — s problémem kausality a speciálně s myšlenkou kausality adekvátní již v předcházejících úvahách zdůrazňuje. Předpokládám, že S. tu má na mysli pokus určený podle teorie objektivní. Kriterium subjektivní teorie pokusu (jednání, jímž se dostatečně projevuje zločinný úmysl) vedlo by, tuším, k důsledkům odchylným.

Jak z tohoto ovšem jen letmého přehledu Solnařovy knihy vyplývá, nepodává autor nějakou vlastní novou teorii příčinného vztahu. Ale to bych pokládal spíše za přednost, než za nedostatek jeho práce. Neboť co jiného by mohlo znamenati přičinění nějaké více méně bezvýznamné úchylky od některého z mínění dosud

pronesených než rozmnožovati chaos už existující? Zásluhu Solnařovy práce spatřuji v důkladném prostudování obsáhlé literatury, a to až doby nejnovější, ve správném zachycení a přesném formulování problémů, jež látka skýtá, v systematickém a přehledném uspořádání názorů o jednotlivých těchto problémech v literatuře i judikatuře se vyskytnuvších a v pronikavé, při tom však opatrné kritice těchto názorů. Také sluší pochvalně vytknouti koncisní, zhuštěný způsob, kterým své úvahy podává. Autor by byl mohl snadno dáti svému spisu objem dvoj-, ba i několikanásobný, zejména kdyby byl zvolil tu a tam se vyskytující »systém monomachií«, sváděných s každým jednotlivým ze spisovatelů o věci se rozepsavších, místo aby, jak on činí, stejné a příbuzné názory systematicky třídil v celé skupiny a s těmi zápas probojoval.

Prof. Solnař připojuje se, jak bylo řečeno, k teorii vztahu adekvátního. Jistě tak učinil po zralé úvaze a ne bez pochybností, ba snad po delším vnitřním zápasu, jak o tom svědčí obsah jeho spisu. Myslím, že by jeho spis nebyl nijak utrpěl na své hodnotě, kdyby autor po všech svých úvahách byl se přiznal za přívržence teorie podmínky. Vždyť většina námitek, jež proti této teorii činí, vyplývá z jeho vůdčí zásady, že otázku kausality sluší řešiti toliko se zřením k určitému positivnímu právu, při čemž ovšem má na mysli právo nyní existující. Přiznává však otevřeně, že námitky ty pozbudou většinou své účinnosti, až v zákoně bude provedena do důsledků zásada odpovědnosti za vinu, zejména až budou odstraněny delikty kvalifikované výsledkem (beztak atypické), až pokus bude zásadně trestný podle téže sazby jako čin dokonaný a ohrožení stejně jako porucha a až budou náležitě upraveny formy viny, zejména nedbalost.

Úkolem vědy je poskytnouti zákonodárci jako podklad jeho práce pojmy co možná určité a ostře vyhraněné. Toho však nauka vztahu adekvátního rozhodně nečiní, stavíc zákonodárce před celou spleť různících se názorů, mezi nimiž by musil činiti výběr. Proto nedivno, že prof. Solnař (str. 117) konec konců dochází k názoru, že otázka příčinného vztahu »svou povahou méně hoví řešení zákonodárnému« a že je »proto snad lépe ji svěřiti judikatuře a nauce, které dosud dospívaly — třeba někdy bludnými cestami — k rozhodnutím namnoze vhodným a spravedlivým«. Souhlasím úplně s tímto názorem a myslím, že se v budoucím našem trestním zákoně uplatní. Bude to míti tu nedosti ocenitelnou výhodu, že soudce, nejsa zákonem vázán na určitou teorii kausálního vztahu, bude moci sáhnouti v konkretním případě k té, která mu umožní vyřešení případu vyhovující nejlépe jeho právnímu cítění.

Tyto poznámky, jež přičiňuji spíše jen na obhájení teorie podmínky jako její přívrženec, jenž sám se problémem příčinného vztahu zabýval (srov. můj článek v »Poctě Randově«, 1904), nemohou ovšem ani v nejmenším snížiti vysokou vědeckou hodnotu

Solnařovy knihy, která znamená nepopiratelně velmi cenný přínos do obtížné nauky o příčinném vztahu. Nepochybuji, že spis bude spasnou Ariadninou nití pro každého, ať teoretika, ať praktika, jenž se chce z jakéhokoli důvodu orientovati v labyrintu, jakým se nám jeví problém kausality v trestním právu.

Po stránce jazykové může kniha býti přímo vzorem, což se ostatně u spisů Solnařových rozumí samo sebou. Miřička.

František Havelka: **Služební právo státních úředníků a zřízenců, Praha 1937.** Nadpis knihy slibuje poněkud více, nežli je pravým jeho obsahem, neboť jde o komentář, a to především služební pragmatiky se změnami a doplňky, jež se staly platovým zákonem č. 103/1926. Tyto dva zákony s komentářem zahrnují více nežli tři čtvrtiny knihy, zbývající část je pak vyplněna některými podružnými předpisy a interními výnosy.

Vlastnímu komentáři je předeslán kratičký úvod, ve kterém je heslovitě promluveno o veřejnoprávní povaze služebního poměru a o řízení ve věcech služebního poměru státně zaměstnaneckého. Autor se však v těchto úvodních poznámkách omezuje na velmi stručné vývody, neboť i tu je používáno v hojné míře judikatury (tak zejména je téměř celý otištěn rozsudek konfliktního senátu z r. 1920, který řeší otázku právní povahy služebního poměru zaměstnanců obce pražské). Snad by se bylo doporučovalo přihlédnouti v této části blíže k známé otázce o tom, jak vzniká služební poměr veřejnoprávní. (O tom viz mou studii Právní konstrukce vzniku služebního poměru státních zaměstnanců ve veřejnoprávním poměru, Pocta Hoetzelova 1934, která není v soupisu literatury zmíněna.) Autor, zdá se, by byl ochoten přikloniti se k názoru, že vznik služebního poměru děje se veřejnoprávní smlouvou (str. 14), s čímž podepsaný souhlasiti nemůže. Naprosto nelze také býti srozuměn s míněním (str. 12), že je vyloučena veřejnoprávní povaha služebního poměru oněch státních zaměstnanců, kteří »nejsou ustanoveni podle služební pragmatiky v pragmatikálním poměru veřejnoprávním«. — Ve stručném konstatování stavu procesu ze služebního poměru postrádá se obšírnější výtah z nálezu Boh A 12236/35, který vývoj judikatury o tom, které procesní právo platí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, zřejmě uzavřel; judikatura starší, která je s novějším judikátem v rozporu, má sotva valnou cenu v praktické příručce, neboť může jen sváděti k nedorozumění. — Poukaz na analogii nař. č. 8/1928 pro řízení v otázkách služebního poměru (str. 16) mohl odpadnouti, ježto analogie je vzhledem k výslovnému ustanovení § 1 nař. č. 8/1928 vyloučena. Autor chtěl tu patrně vyjádřiti, že judikatura vybudovala obnovu řízení ve služebním poměru stejně jako v obecném řízení správním. Uvedení v předešlý stav je pak ovšem také nepřípustné, právě tak jako v obecném řízení správním. Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus nemůže platiti ovšem nic jiného, jakmile se ztotožníme s názorem,